

Обговорення праці історика Віктора Ідзя «Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю» 10 серпня 2021 року в Інститут Східної Європи». ©

10 серпня 2021 року в Інституті Східної Європи відбулась обговорення розділу «Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю» з наукової монографії історика Віктора Ідзя «Українізація. Голодомор. Сибірські концтабори».

В науковому обговоренні праці історика Віктора Ідзя «Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю» взяли участь вчені, завідувачі відділами, професори Кафедри українознавства, члени редакційної ради та редколегії наукового журналу «Українознавець» Інституту Східної Європи, гості: українські історики, державознавці та краєзнавці... Присутні побажали міцного здоров'я та повного одужання визначному українському досліднику творчості Івана Франка, екс-директору бібліотеки, доктору історичних наук, професору, завідувачу Кафедрою Львівського національного університету імені Івана Франка Богдану Якимовичу, що внизу на фото...

Під час обговорення, зокрема доктором філософії, доцентом, виконуючим обов'язки професора, заступником директора Східної Європи Тарасом Каляндруком, який історико-кінематографічними засобами досліджує цю наукову проблему, зокрема було наголошено: «... Праця віце-президента Академії Наук «Трипільська Цивілізація», академіка Міжнародної Академії Наук Євразії, академіка АНВШ України, доктора історичних наук, професора, засновника та директора Інституту Східної Європи та Кафедри українознавства Віктора Ідзя «Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю» приурочена вивченню проблеми голодомору та геноциду українців та їх протистоянню комуністично-фашистському режиму СРСР та його кровавому сателіту, мовному та культурному колаборанту та вбивцю українського народу - УРСР...

Наукова праця «Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю» на глибоко-науковому фактичному матеріалі, які автор проаналізував в часописах, наукових працях вчених та архівах Росії та України відтворює маловідомі, а той призабуті сторінки протистояння українців голодомору в 30-х роках.

Зібраний та проаналізований науково - історичний матеріал, праці українських, російських та зарубіжних вчених, зокрема з США та Канади дає можливість доповнити науковий і фактологічний матеріал по апробованій проблемі штучного геноциду та протистояння українців «Голодомору»...», наголосив у висновок виступу - доктор філософії, доцент, виконуючий обов'язки професора, заступник директора Інституту Східної Європи Тарас Каляндрук...

З працею історика Віктора Ідзя «Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю» вже можна познайомитися на сайті Інституту Східної Європи, у Львівській національній науковій бібліотеці імені Василя Стефаника, а сьогодні у мережі ФСБУК.

Віктор Ідзьо

Голодомор і українська інтелігенція. Спроба протистояння насиллю. ©

В кожній країні світу інтелігенція відіграє велику роль в формуванні громадської думки, користується моральним авторитетом. В післяреволюційний час в 1917 - 1920 - х роках, українська інтелігенція почала відігравати визначну роль в культурному та освітньому житті українського народу. В умовах, коли більша частина українського народу була неписьменною, українська інтелігенція була єдиною національною верствою, яка стала будителем національної, духовної та культурної свідомості українського народу. Однак, за бурхливим піднесенням в 20 - 30 роки, настав історичний провал, складний і тяжкий період в історії української інтелігенції. Внаслідок репресій новоутвореного комуністичного режиму, українська інтелігенція почала змінюватися, а потім зовсім щезла, як самостійна сила, яка регулювала життя українського народу. Власне всі ці обставини, пов'язані з винищенням національно - свідомої інтелігенції, привели до свідомого насильницького голодомору. Як засвідчують джерела, сталінізм свідомо знищивши українську інтелігенцію вирішив розправитися і з українським народом[1].

Рядянська історіографія, а це передусім монографії: Л.І.Ткачової, Г.М.Шевчука, А.М.Коновалова, Ю.О.Курносова, А.Г.Бондар написаних на історично недостовірній основі, не зауважували геноциду українського народу [2].

Водночас з науково обґрунтованими концепціями наявного голодомору на Україні виступили зарубіжні вчені: В.Данхем, К.Белза, Р.Конквест, Дж.Мейс, Б.Бровченко. На сучасному етапі всесторонньо обґрунтованою є монографія С.В.Кульчицького, Г.Касьянова, які з позицій наукового трагізму відтворюють на документальній основі процеси голодомору в Україні[3].

Однак дані вчені не наголошують, що знищенням української інтелігенції радянська влада приступила до знищення українського народу, що як наголошує Р.Конквест, є ключовою причиною голодомору 1930 - 33 роках[4].

Безсумнівно, українська інтелігенція в 20 - 30 роки, була хоча і не великим, однак значним прошарком українського суспільства. Власне вона першою, як еліта українського народу, внаслідок репресій, підкоритися комуністичній пропаганді і стала провісником комуністичних ідеалів[5].

Пам'ять про репресії, які розпочались на Україні наприкінці 1922 року над значною частиною інтелігенції, яка бажала «буржуазного самовизначення України», зумовила українську інтелігенцію, за деякими свідченнями, більшу її половину, емігрувати з України[6].

Під приводом «боротьби з націоналізмом» почалась заборона українських громадських організацій в містах, а згодом і в селах. Заборона українських організацій на селі в тому числі й сільськогосподарського напрямку діяльності в 1926 - 1927 роках, на нашу думку, є першою фазою голодомору[7].

Однак дана кампанія в цей час ще не набрала чинності, оскільки наприкінці 20 - початку 30 років, ще функціонував найбільший осередок української інтелігенції - Всеукраїнська Академія Наук (ВУАН). За умов наявності високоавторитетних осередків української інтелігенції, розпочати терор над українським народом, який переріс би в голодомор, було не можливо, тому на початку 30 років комуністичний режим робив всі спроби, щоб знищити українську інтелігенцію. По українській інтелігенції був нанесений тяжкий удар, фабрикацією справи "Спілка визволення України"(1930 р.). Після цієї гучної справи, яка тривала впродовж 1930 року і до якої були притягнуті кращі представники української інтелігенції, вона вже не змогла піднятися на той рівень в суспільному становищі українського народу, на якому стояла до цього часу. Українська інтелігенція починає ставати, як об'єкт показових політичних процесів. Все це прискорило шлях до голодомору[8].

Розправившись з українською інтелігенцією комуністичний режим почав робити спроби до винищення українського народу, однак міжнародний фактор прихильного ставлення до трагічних подій на Україні не дав в повну силу реалізувати задуману програму злочину. Та частина інтелігенції, що проживала на еміграції зірко споглядала за подіями в Україні, тому союз і підтримка тієї частини української інтелігенції, яка протистояла насиллю і дякуючи цьому не дозволила довести український народ до повного геноциду, її діяльність, потребує ретельного дослідження[9].

Це питання проглядається досить конкретно, якщо ми детально розглянемо становище українського села в 1921 - 1929 роках, куди ще не до кінця проникла система знищення української інтелігенції. Цікавою та науково-обгрунтованою роботою в контексті нашого дослідження, є монографія В.В.Калініченко "Селянське господарство України в доколгоспний період (1921 - 1929)". Власне ця праця показує, що українська інтелігенція в 1928 - 1929 роках в селах була на чолі українського сільського життя. За таких умов українське село ще могло зводити кінці з кінцями. Однак з кінця 1929 українська інтелігенція на селі відчасти підлягає репресіям відчасти постає як додаток комуністично-партійних структур, внаслідок чого українське село почало підлягати реформуванню, що привело український народ до голодомору[10].

Як ми бачимо із свідчень джерел та висновків вчених, власне після знищення інтелігенції, після того як "буржуазний спротив" було прирено, розпочалась боротьба з українським народом, яку з історичних джерел ми знаємо, як "колективізація українського села". Із зрозумілих причин, радянська історіографія, ніколи не досліджувала питань протистояння української інтелігенції санкціонованому голодомору. Вона навіть не намагалася з'ясувати гостру соціальну та національну напруженість чи протистояння між українським народом та комуністичною державою. Та документи свідчать, що ситуація між українським народом та комуністичним режимом була критична. Розглянуті нами джерела засвідчують про вражаючі факти господарювання та всевладного правління українським народом[11].

Сучасні українські дослідник С.В.Кульчицький правильно вказує, що голодомором був обнятий весь український народ, який проживав в межах території України, яка вхола до комуністичної держави. Аналізуючи дії радянської держави та уряду дослідник наголошує, що голодомор був спланований і розпочався з знищення української інтелігенції[12].

Приблизно так оцінював ситуацію в Україні і Р. Конквест, який в книзі "Жнива Скорботи" так виводив історичне підґрунтя голодомору. На його думку історичні українці - це стародавній народ, який вистояв і вижив наперекір усім лихоліттям починаючи з упадку власної держави в XIV столітті до початку голодомору в XX столітті, коли Україна функціонувала з XVII - по XX століття, як провінція Росії. Подальша коротка історія незалежності України змінилася жорстоким комуністичним режимом насилля. Однак до 30 років внаслідок прихильного ставлення Європи до українського народу комуністичний режим не намагався розправитися з цього самотнім суто українським укладом життя, господарювання[13].

Тому, як вірно наголошує Є.Слонівський, голод організований в Україні був "специфічною формою боротьби з українським народом", іншими словами 1933 рік був роком активного наступу шовіністично - більшовицької Москви на Україну по всьому фронті: культурному, господарському, національно - побутовому. Москва намагалася знищити українські досягнення за останні десятиліття. Внаслідок такої широкомасштабної спланованої акції комуністичній владі вдалося зломити "основну армію національного руху" - селянство та його потенційний провід - українську національно - свідому інтелігенцію і цим завершити розгром українського народу і оголосити його позадержавним[14].

Після розгрому української інтелігенції, голодомору над українським народом, розпочалась кампанія по його русифікації, засобами якої Москва і сьогодні досить успішно знищує українську націю, а за рахунок її інтелектуальних сил, розбудовує свою власну російську інтелігенцію, громадську думку історичну концепцію в сучасній історичній науці[15].

У висновок нашого дослідження зауважимо, що питання голодомору та участі чи спротиву у ньому української інтелігенції, під світлобаченням протистояння насиллю, ще недостатньо вивчене. Нам відомі тільки судові процеси та переслідування української інтелігенції. Однак, як засвідчують джерела, на передодні голодомору українська інтелігенція опинилася в трагічному становищі, що було предтечею голодомору[16].

Власне такий жорстокий хід обставин привів до того, що протягом 1920 - 1930 - х років стара українська інтелігенція взагалі зникла з історичної арени, як соціально - історичне явище. Частина її була знищена або внаслідок терору асимільована в нову, що відомо з літератури як "соціалістичне перевиховання буржуазної інтелігенції". Ще одна частина української інтелігенції опинилась в еміграції, а та що зосталась в Україні в рамках

людиноненависницької політики радянського режиму щодо українського народу стала співучасником голодомору українського народу[17].

Така ситуація в якій опинилася українська інтелігенція і яким чином вона очолювала протистояння українського народу голодомору та насиллю до кінця не вивчена і потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні в 20-30 роки. - К.,1991. - С.23 - 45.
- 2.Касьянов Г.В.Українська інтелігенція 20-30 х років - соціальний портрет та історична доля. - К.,1992. - С.26 - 42.
- 3.Даниленко В.М. Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні в 20-30 роки. - К.,1991. - С.23 - 45.
- 4.Конквест Р. Жнива Скорботи. - К.,1993. - С.30 - 33.
- 5.Касьянов Г.В., Даниленко В.М. Сталінізм і українська інтелігенція. - К.,1991. - С.5 - 24.
- 6.Севастьянов А. Интеллигенция, что впереди? // Литературна газета. - 1988, 21 сентября.
- 7.Центральный государственный архив народного хозяйства РФ. - Ф. 4394. - Оп. 1. - Д.1.Л.55.
- 8.Конквест Р. Жнива Скорботи. - К.,1993. - С.60 - 73.
- 9.Колективізація і голод на Україні 1929-1933 роках. Збірник документів і матеріалів. Друге видання, стереотипне. - Київ "Наукова Думка", 1993. - С.124 -143.
- 10.Калініченко В.В. Селянське господарство України в доколгоспний період (1921-1929). - Харків, 1991. - С.112 - 122.
- 11.Колективізація і голод на Україні 1929-1933 роках. Збірник документів і матеріалів. Друге видання, стереотипне. - Київ "Наукова Думка", 1993. - С.204 - 208.
- 12.Кульчицький С.В. Як це було. Читаючи документи створеної при конгресі США Комісії по голоду 1932 - 1933 рр. На Україні//Під прапором ленінізму. - К.,1990. - №23. - С.79 - 86.
- 13.Конквест Р. Жнива Скорботи. - К.,1993. - С.80 - 93.
- 14.Слонівський Є. Голод - специфічна форма більшовицького терору в Україні. Великий голод в Україні в 1932 - 1933 роках. Збірник свідчень, спогадів та статей виголошених та друкованих у пресі в 1983 році на відзначення 50 - ти ліття голоду в Україні в 1932 - 33 роках. - Торонто, 1988. - С.38 - 50.
- 15.Слонівський Є. Голод - специфічна форма більшовицького терору в Україні. Великий голод в Україні в 1932 - 1933 роках. Збірник свідчень, спогадів та статей виголошених та друкованих у пресі в 1983 році на відзначення 50 - ти ліття голоду в Україні в 1932 - 33 роках. - Торонто, 1988. - С.38 - 50.
- 16.Касьянов Г.В., Даниленко В.М. Сталінізм і українська інтелігенція. - Київ. "Наукова Думка", 1991. - С.82 - 84.
- 17.Касьянов Г. Українська інтелігенція 20-30 х років - соціальний портрет та історична доля. - К.,1992. - С.171 - 172.

